

kezdte pályáját. Fia, **Pál** (1635–1713) nádor, római szent birodalmi herceg, az ország egyik legnagyobb kiterjedésű földbirtokának ura. Az egyházi pályákon a felemelkedés útja egyetemi tanulmányokon át vezetett. Katolikusoknál a paphiány, protestánsoknál a közösség igénye segítette a kiemelkedést. **Pázmány Péter** (1570–1637) érsek köznemesi család sarja, **Szuhay István** egri püspök mészárosmester fia volt.

A pályáívek komoly teljesítményekre épültek: **tehetség, tanultság, szorgalom**, kockázatvállalás a gazdaságban vagy a katonai szolgálatban. Két-három generáció alatt. Tehetség és minőségi teljesítmény nélkül politikai szolgálattal sem lehetett előbbre jutni. A várkapitányságok, a királyi, főúri és köznemesi udvarok ugyanúgy számon tartották az ifjak értékét, mint a kollégiumok. A házassági piacon sem kelendő a mihaszna, rossz hírű ifjú.

A **polgári elitbe**, a patrícusok közé szakértelemmel, kereskedőtökével, pénzhitelezéssel juthatott a polgár. Akár külföldről jött, mint a **Szontagh** és a **Hellenbach** család, akár városi mesteremberből, mezővárosi cívisből vagy a vállalkozó parasztból emelkedett föl, mint Spiess Mihály, Kádár Márton, Kovács Máté és az Almássy, Kalmár, Mezőpéteri, Mezei, Zimmermann és más családok példái bizonyítják. A Királyi Magyarország városai, beleértve jó néhány mezővárost is, a **társadalmi mobilitás** fontos helyei. Kassa népessége 7000–7500, Pozsony 5000–7000, Sopron, Nagyszombat, Bártfa, Eperjes lakóinak száma 3000–5500 főre becsülhető. A XVII. század végén a városok lakóinak összlétszámát 120 000–140 000 főre teszik. A városi ház vagy palota a nemesség számára életvitel és presztízszerűség; városokban élnek a **központi hivatalok tisztviselői**, a vállalkozók, a követek hírközlői, az orvosok, tanárok, egyháziak sokasága. Másfél évszázad alatt nagyrészt a városok és mezővárosok nevelik ki az **értelmiségi elit** különböző tagjait.

Reformáció

1541-ben jelent meg a sárvári vár alatti mezővárosban felállított nyomdagépen készített első teljes magyar *Új Testamentum*. **Sylvester Jánosnak**, a bécsi egyetem görög és héber tanárának műve kifejezi mindazt, ami a reformációval a Királyi Magyarországon is kibontakozott: a megújult hit, a nyomtatott könyv, az anyanyelvi műveltség együttesét. Buda elvesztésének esztendejében Európa reneszánszának nagy hatású fejleménye, a reformáció hosszú, a katolikus megújulásra visszavezethető előzmények után már az egész ország területén túljutott a társadalmi befogadás időszakán. A Királyságra jellemző fejleményei korai gyökerekből fejlődtek ki, a